

Siseministri määruse „Kohtuarstliku lahangu saatekirja vorm“ eelnou seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu eesmärk on **optimeerida surnute kohtuarstlikule lahangule saatmise protsessi**. Selleks:

- 1) uuendatakse kohtuarstliku lahangu saatekirja vormi ja viiakse see kooskõlla praktikaga;
- 2) kehtestatakse **haiglale eraldi kohtuarstliku lahangu saatekirja** (edaspidi *haigla saatekiri*) vorm.

Kohtuarstliku lahangu saatekirja vormi (edaspidi *vorm*) sisu ja ülesehitus on aegunud: vaja on täpsemalt märkida kohtuarstlikule lahangule saatmise põhjuseid ja aluseid ning eemaldada ebakohased viited ja tekstid. Lisaks on vaja vorm **digitaliseerida**, et seda oleks võimalik täita patrullisõidukis e-politsei seadmes või näiteks tahvelarvutis välitööl. Digitaliseerimine võimaldab edastada andmeid automaatselt ja kohe infosüsteemi POLIS. Sellega välditakse olukorda, kus pabervormi andmed tuleb sisestada hiljem käsitsi e-keskkonda.

Kehtestatakse kaks vormi: edaspidi **eristatakse politsei kohtuarstliku lahangu saatekirja** (edaspidi *politsei saatekiri*) ja **haigla saatekirja**. See on vajalik, sest haiglast saadetakse tuntav osa surnukehi kohtuarstlikule lahangule. Oluline on eristada, kus isik on surnud: haiglas või väljaspool seda. Haiglas surnu kohtuarstlikule lahangule saatmine erineb oluliselt väljaspool haiglat surnu lahangule saatmisest. Haiglas surnu puhul puudub vajadus kirjeldada surma asukohta, sealhulgas selle liiki ja olustikku. Kehtivas vormis puudub näiteks võimalus märkida, mis haiglasse ja millal isik toimetati ning mis haiglas ta suri. Ka ei ole võimalust märkida isiku haiglasse toimetamise ja surmaaega. Politsei ja haigla saatekirja peamine erinevus on, et haigla saatekirjas ei kirjeldata surma koha olustikku ja asjaolusid. Nagu politsei saatekirja vorm, digitaliseeritakse ka haigla oma, et võimaldada seda edastada elektrooniliselt politseisse ja Eesti Kohtuekspertiisi Instituuti (edaspidi *EKEI*).

Eelnõuga kaasneb **oluline positiivne mõju**, kuna politsei ei pea enam minema kohtuarstliku lahangu saatekirja koostamiseks haiglasse ja haiglad saavad saatekirja ise koostada.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud:

- Siseministeeriumi õigusnõunik Kristi Käsper (kristi.kasper@siseministeerium.ee) ja
- Politsei- ja Piirivalveameti jurist Katreen Siirma (katreen.siirma@politsei.ee).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Kristi Käsper.

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Siseministeeriumi õiguskasutajana keeletoimetaja Heike Olmre (tel 612 5241, heike.olmre@siseministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks siseministri 23. märtsi 2006. aasta määrus nr 12 „Kohtuarstliku lahangu saatekirja vormi kehtestamine“ (edaspidi *kehtiv määrus*) avaldamismärkega RT I, 09.07.2013, 10.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

- 1) **Paragrahviga 1** kehtestatakse politsei (lisa 1) ja haigla saatekirja vorm (lisa 2). Lisa 1 vormi täidab politsei ning lisa 2 vormi haigla ja seejärel politsei. Kehtiv vorm on mõeldud nii politsei kui ka haigla tööks: politsei täidab praegu sama vormi nii haiglas kui ka väljaspool seda surnu kohtuarstlikule lahangule saatmisel.
- 2) **Paragrahviga 2** tunnistatakse kehtiv määrus kehtetuks.

Politsei saatekirja vorm (lisa 1)

Politsei saatekirja vorm koosneb neljast jaotisest:

- 1) „Üldandmed“;
- 2) „Surnu leidmise koht“;
- 3) „Kohtuarstlikule lahangule saatmise alused“ ja
- 4) „Koos surnukehaga saadetakse“.

Üldandmed

Jaotises „Üldandmed“ märgitakse:

- koostamise kuupäev;
- juhtumi number;
- prefektuur ja politseijaoskond;
- mäрге, kas koostatakse ekspertiisimäärus;
- koostaja nimi ja ametinimetus;
- surnukeha leidmise kuupäev ja kellaaeg;
- mäрге, kas surnu on tuvastatud, ning sellisel juhul surnu ees- ja perekonnanimi, isikukood või selle puudumise korral sünniaeg ja sugu.

Võrreldes kehtiva määrusega lisatakse:

- juhtumi number, et siduda politsei saatekiri kindla juhtumiga infosüsteemis POLIS;
- politseijaoskond, et oleks võimalik märkida saatekirja koostamise asukoht politseijaoskonna tööpiirkonna täpsusega;
- valik „koostatakse ekspertiisimäärus“, arvestades, et esmategevus on surnukeha EKEI-sse saatmine ja ekspertiisimäärus koostatakse EKEI soovi korral, st kui surnu saadetakse kohtuarstlikusse ekspertiisi, tehakse seda sama saatekirjaga, kuid sellele lisatakse ekspertiisimäärus;
- soo valik „teadmata“, kuna on juhte, kus seda ei ole võimalik tuvastada.

Võrreldes kehtiva määrusega jäetakse välja:

- koostaja telefoninumber ja e-posti aadress, kuna EKEI-l on võimalik neid vajadusel politseilt pärida;
- EKEI regionaalne üksus, kuna praktikas toimetatakse surnu sama regiooni instituudi üksusesse ja seda ei ole vaja märkida;
- valikud „isik on teada“, „tundmatu mees“, „tundmatu naine“ ja „pole määratletav“, sest edaspidi täidetakse tundmatu isiku korral valik „surnud isik ei ole teada“ ja märgitakse sugu eraldi, kui see on teada;

- surma tuvastaja valikud „arst“, „kiirabi“ ja „õde“, kuna tervishoiuteenuse osutaja edastab need EKEI-le eraldi;
- surnu tuvastamise viisi valikud „dokumentaalselt“ ja „tuntud ära“. Edaspidi on vaja märkida üksnes, kas surnu on tuvastatud või mitte. Alles jääb ka surnukeha leidmise kuupäev ja kellaaeg. Oluline on, kas surnu on tuvastatud või mitte, mitte see, kuidas ta tuvastati. Surnu saadetakse kohtuarstlikule lahangule igal juhul, hoolimata sellest, kuidas ta on tuvastatud.

Surnu leidmise koht

Jaotises „Surnu leidmise koht“ märgitakse:

- surnukeha leidmise aadress, või kui see leitakse maastikul, koordinaadid;
- surnukeha leidmise asukoha liik, näiteks elukoht või looduslik veekogu;
- olustiku kirjeldus, sealhulgas keskkond, asend, tehjolud ja riietus;
- kaamera number.

Võrreldes kehtiva määrusega lisatakse järgmised väljad.

- 1) Surnukeha leidmise aadressina märgitakse Eesti haldus- ja asustusjaotuse klassifikaatori¹ (edaspidi *EHA*) põhine geoinfo aadress. Kui kehtivas vormis on võimalik märkida, et surnukeha leiti elukohast, siis edaspidi on võimalik märkida ka, et surnu leiti asutusest, kauplusest, teenindusettevõttest, tervishoiuasutusest, hooldekodust, looduslikust veekogust, vannist, basseinist, transpordivahendist, maanteelt, tänavalt, metsaalalt või muust kohast. Muudatus on vajalik, et surnukeha leidmise koht oleks võimalik märkida võimalikult täpselt. See lihtsustab politseiametniku tööd ja hoiab kokku aega. Valikud on kujunenud senise praktika põhjal ja lihtsustavad politsei saatekirja koostamist: nii ei ole vaja surnu leidmise kohta olustiku kirjelduses eraldi kirjutada.
- 2) Lisatakse väli „olustiku kirjeldus“, kus kirjeldatakse keskkonda, asendit, tehjolusid ja riietust. Selleks on ka alavalikud. Lisaks on võimalik märkida keskkonna temperatuur. Muudatus on vajalik, et kirjeldada surnu leidmise asukohta ja olustikku täpsemalt ja kiiremini. Tänu alavalikutele ei pea seda käsitsi tegema, mis lihtsustab politsei saatekirja koostamist. Samuti ühtlustab see olustiku kirjeldust ja välistab ebaolulise info lisamise. Ka juhul see politsei saatekirja koostaja tähelepanu olustiku olulistele asjaoludele, mida on vajalik täpselt ja asjakohaselt kirjeldada. Kehtiv vorm seda ei võimalda. Olustiku kirjelduse alavalikud on lisatud Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti ja EKEI soovil, arvestades senist praktikat.
- 3) On võimalik lisada ka kaamera number, millega jäädvustatakse surnukeha leidmise asukohta. Praktikas kasutatakse olustiku jäädvustamisel elektroonilist salvestusseadet, näiteks fotoaparaati või videokaamerat, et vältida olustiku pikemat kirjeldust.

Võrreldes kehtiva määrusega jäetakse välja võimalus märkida, kuidas on surmast teatatud omastele. Selle märkimine ei ole asjakohane.

Kohtuarstlikule lahangule saatmise alused

Jaotises „Kohtuarstlikule lahangule saatmise alused“ märgitakse, kas surm on tingitud välis- põhjusest, kas surnu isik on teada või mitte ja kas esinevad hilised surmajärgsed muutused. Kui surm on tingitud välispõhjusest, tuleb alavalikuna märkida, kas see on olnud õnnetusjuhtum,

¹ [Eesti haldus- ja asustusjaotuse klassifikaator](#). – Statistikaameti klassifikaatorid.

enesetapp, rünne või teadmata. Alavalikut on võimalik ka täpsustada: selleks on 20 varianti. Muudatus on vajalik, et vältida olukorda, kus saadetakse kohtuarstlikule lahangule surnu, kelle surm ei ole tingitud nimetatud välispõhjusest. Samuti selleks, et vältida ebatäpse kohtuarstlikule lahangule saatmise aluse märkimist ja juhtida politsei saatekirja koostaja tähelepanu aluste olemasolule. Alavalikud kiirendavad ja lihtsustavad politsei saatekirja koostamist, kuna aluseid ei pea enam käsitsi kirjutama. Samuti saab koostaja selgemini aru, mida ta kontrollima peab ja kas on üldse alust saatekirja koostamiseks. Nii välditakse puuduva aluse korral surnu kohtuarstlikule lahangule saatmist. Sellekohane hoiatus lisatakse ka.

Samamoodi nagu kehtivas vormis, märgitakse ka edaspidi, mis EKEI-sse lahkamisele saadetakse, aga valik „skeleti/jäänused“ asendatakse valikuga „skelett/luud“. Muudatus on tingitud EKEI soovist: „luud“ on selgemini mõistetav, jäänuste puhul ei pruugi olla arusaadav, mida selle all mõeldakse.

Koos surnukehaga saadetakse

Jaotises „Koos surnukehaga saadetakse“ märgitakse, mis esemed koos surnukehaga EKEI-sse saadetakse.

Võrreldes kehtiva määrusega jäetakse välja järgmised väljad.

- Valikutest jäetakse välja „muu isikut tõendav dokument“, „kiirabikaardi koopia“, „paikvaatluse protokoll“, „käekell“, „peakate“ ja „jalatsid“. Nii täpne esemete loetelu ei ole vajalik: piisab valikutest „riided“ ja „ehted“. Vajadusel saab täpsustada käsitsi. Kiirabikaardi koopia väljajätmine on vajalik, kuna praktikas edastatakse kiirabikaardi koopia EKEI-le elektrooniliselt. Lisatakse valik „sularaha“, mille juures on võimalik märkida ka summa.
- Jäetakse välja võimalus märkida, kelle käest saab teavet kohtuarstlikule lahangule saadetud tundmatu surnukeha isiku tuvastamise ja saatekirja puudulike andmete kohta. See ei ole vajalik, kuna teavet saab pärida politsei saatekirja koostaja käest, kelle nimi on üldandmetes.
- Jäetakse välja väli „infosüsteemis POLIS on surnukeha leidmine registreeritud nr ... all“. Praktikas kasutatakse sõna „juhtum“, mis tuleb märkida üldandmetes (juhtumi number). Samuti jäetakse välja surnukeha leidmise registreerija ees- ja perekonnanimi ning allkiri. Politsei saatekirja koostaja nimi ja ametinimetus märgitakse üldandmetes ning allkirja välja ei ole vaja, kuna saatekirja koostamine digitaliseeritakse. Nagu on sätestatud haldusmenetluse seaduse § 18 lõikes 3, ei pea digisaatekirja digiallkirjastama, kui selle koostaja on turvalisel viisil tuvastatud. Politsei saatekirja ei saa digitaalselt infosüsteemis POLIS koostada enne, kui koostaja on turvaliselt tuvastatud.
- Jäetakse välja surnukeha ja saatekirjas nimetatu vastuvõtmise andmed: vastuvõtmise kuupäev ja kellaeg ning vastuvõtja ees- ja perekonnanimi ning töökoht. Neid andmeid ei ole vaja märkida, kuna need edastatakse elektrooniliselt. Surnukeha ja politsei saatekirja vastuvõtmist saatekirjal ei märgita.

Haigla saatekiri (lisa 2)

Haigla saatekirja vorm koosneb viiest jaotisest:

- 1) „Üldandmed“;
- 2) „Surmakoht“;
- 3) „Kohtuarstlikule lahangule saatmise alused“;
- 4) „Koos surnukehaga saadetakse“ ja
- 5) „Täidab politsei“.

Üldandmed

Jaotises „Üldandmed“ märgitakse:

- andmete esitamise kuupäev;
- haigla/osakond;
- andmete esitaja nimi, ametinimetus, telefoninumber ja e-posti aadress;
- surmaaeg (kuupäev ja kellaaeg);
- isiku haiglasse saabumise kuupäev;
- surma fakti tuvastaja nimi ja ametinimetus ning
- surnu ees- ja perekonnanimi, isikukood või selle puudumise korral sünniaeg ja sugu.

Ruumi kokkuhoiuks on haigla saatekirjas lühidalt „nimi“, ent märgitakse nii andmete esitaja kui ka surma fakti tuvastaja ees- ja perekonnanimi. Märgitakse andmete esitamise aeg, mitte haigla saatekirja koostamise aeg, kuna andmeid on võimalik esitada ja saatekirja koostada erinevatel aegadel, kusjuures tähtis on märkida üksnes esimene. Kuna surnu sugu ei ole alati võimalik tuvastada, lisatakse valik „teadmata“.

Surmakoht

Jaotises „Surmakoht“ märgitakse surmakoha EHAK-i põhine digitaalselt kasutatav geoinfo aadress. Võrreldes politsei saatekirja vormiga ei märgita asukoha liiki, kuna surm leiab aset tervishoiuteenuse osutaja asukohas või sõidukis ja lisavalikuid ei ole vaja.

Kohtuarstlikule lahangule saatmise alused

Jaotises „Kohtuarstlikule lahangule saatmise alused“ märgitakse, kas surm on tingitud välispõhjusest, kas surnu isik on teada või mitte ja kas esinevad hilised surmajärgsed muutused. Kui surm on tingitud välispõhjusest, tuleb alavalikuna märkida, kas see on olnud õnnetusjuhtum, enesetapp, rünne või teadmata. Alavalikut on võimalik ka täpsustada: selleks on 20 varianti. Muudatus on vajalik, et vältida olukorda, kus saadetakse kohtuarstlikule lahangule surnu, kelle surm ei ole tingitud nimetatud välispõhjusest. Samuti selleks, et vältida ebatäpse kohtuarstlikule lahangule saatmise aluse märkimist ja juhtida politsei saatekirja koostaja tähelepanu aluste olemasolule. Alavalikud kiirendavad ja lihtsustavad politsei saatekirja koostamist, kuna aluseid ei pea enam käsitsi kirjutama. Samuti saab koostaja selgemini aru, mida ta kontrollima peab ja kas on üldse alust saatekirja koostamiseks. Nii välditakse puuduva aluse korral surnu kohtuarstlikule lahangule saatmist. Sellekohane hoiatus lisatakse ka.

Võrreldes politsei saatekirjaga ei märgita, mis EKEI-sse kohtuarstlikule lahangule saadetakse, sest haiglast ei saadeta surnukeha osasid, skelette ega jäänuseid, vaid terviklik surnukeha.

Koos surnukehaga saadetakse

Jaotises „Koos surnukehaga saadetakse“ märgitakse, mis esemed EKEI-sse saadetakse. Valikud on „ID-kaart“, „pass“, „juhiluba“, „kiirabikaart“, „perearsti saatekiri“, „rüüed“, „sularaha“ ja „muud esemed“. Kiirabikaart ja perearsti saatekiri edastatakse elektrooniliselt. Vajadusel on võimalik valikuid käsitsi täpsustada.

Täidab politsei

Jaotises „Täidab politsei“ märgitakse:

- juhtumi number;

- prefektuur ja politseijaoskond;
- märged, kas koostatakse ekspertiisimäärus ning
- saatja nimi ja ametinimetus.

Erinevalt teistest jaotistest täidab seda mitte haigla, vaid politsei. Nagu politsei saatekirja puhul, on võimalik märkida juhtumi number, et siduda haigla saatekiri kindla juhtumiga. Ruumi kokkuhoiuks kasutatakse sõna „nimi“, ent märgitakse nii saatja ees- kui ka perekonnanimi. Haigla saatekirja koostamise asukoht märgitakse politseijaoskonna tööpiirkonna täpsusega. Võimalik on ka märkida, kas koostatakse ekspertiisimäärus. Esmategevus on surnukeha EKEI-sse saatmine ja ekspertiisimäärus koostatakse EKEI soovi korral, st kui surnu saadetakse kohtuarstlikusse ekspertiisi, tehakse seda sama saatekirjaga, kuid sellele lisatakse ekspertiisimäärus.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Mõju riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm:

- Politsei- ja Piirivalveameti politseiametnikud ning
- EKEI ja haigla töötajad.

Sihtrühm on **väike**. Eelnõu mõjutab umbes tuhandet politseiametnikku, kes täidavad politsei saatekirja pabervormi, ja sadakonda andmesisestajat, kes saatekirja andmed infosüsteemi POLIS kannavad. Lisaks mõjutab eelnõu 50 EKEI ja ca 200 haigla töötajat.

Praeguseni on politseiametnikud pidanud koostama kohtuarstliku lahangu saatekirja paberil ja hiljem sisestama selle käsitsi infosüsteemi POLIS. Kuna vorm digitaliseeritakse, jääb ära topelt-täitmine. Lisaks eeldab kehtiv vorm, et kohtuarstliku lahangu saatekirja koostab vaid politsei, ent tegelikkuses võib ka haiglal olla vaja seda teha, kuna ka sealt saadetakse surnuid kohtuarstlikule lahangule. Tänu vormi ajakohastamisele ning politsei ja haigla saatekirja eristamisele on saatekiri edaspidi objektiivsem ning sõltub vähem ametniku või töötaja tõlgendusest. Samuti suureneb andmeselgus.

Üle Eesti saadab politsei EKEI-sse keskmiselt neli surnut päevas, lisaks haiglatest iga nädal keskmiselt kaks surnut. Arvestades, et kehtiv vorm on kahepoolses trüki kaks lehekülge, hoitakse tänu digitaliseerimisele kokku umbes 3000 A4-formaadis paberit ja muud printimiskulud.

Politsei- ja Piirivalveametile on suurim mõju see, et enam ei pea saatma politseiametnikku kohtuarstliku lahangu saatekirja haiglasse kohapeale koostama. Patrullil kulub praegu selleks keskmiselt 40 minutit.

- Mõju ulatus on **keskmine**. Politseiametnike ja EKEI töötajate töökorraldus eriti ei muutu, kuid haigla töötajad hakkavad haigla saatekirju koostama. Sellega ei kaasne aga eeldatavasti märkimisväärseid kohanemiskulusi.
- Mõju esinemise sagedus on **suur**, kuna uute vormidega puututakse kokku iga päev.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**: eelnõu hõlbustab kohtuarstliku saatekirja koostamist.

Seega võib öelda, et mõju on **oluline ja positiivne**, kuna politsei ei pea enam minema kohtu-
arstliku lahangu saatekirja koostamiseks haiglasse, vaid haigla saab seda ise teha ja saatekirja
politseile edastada.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid ega -tulusid. Samuti ei ole vaja teha lisategevusi.
Tänu vormi digitaliseerimisele võib pikemas perspektiivis kaasneda printimiskulude kokku-
hoid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, sest eelnõu ei ole seotud ühegi seaduseelnõu jõustumisega ja
rakendamiseks ega kohanemiseks ei ole vaja lisaaga.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumi-
le ja Sotsiaalministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks EKEI-le, Politsei- ja Piirivalve-
ametile, Päästeametile ja Eesti Haiglate Liidule.